

Kaip ir kiekvieną vėlyvą rudenį šalyje užvirė karštos diskusijos apie kitų metų šalies biudžetą. Yra jame ir gerų ir blogų dalykų, tačiau norisi kalbėti iš esmės, nes ištis į neviltį varo tas kasmetinis jau gerokai apdriskusios paklodės tampymas, kuris iki raudonumo išserzina beveik profesijų grupes.

Šiuo metu vos ne didžiausias dėmesys sutelktas į tai, kaip dar labiau apmokestinti tuos, kurie dirba legaliai ir uždirba apie vidutinį šalies atlyginimą. Mes sakome – palikite ramybėje šiuo žmones, nustokite erzinti juos su neapmokestinamojo pajamų dydžio (NPD) mantra: tai jo didinimu, tai didinimo lėtinimu, tai vėl to lėtinimo greitinimu.

Dar prieš mokesčių reformą prašėme valdančiųjų neprisiimti išsipareigojimų gyventojų pajamas didinti valstybės lėšomis, atlyginimai turi kilti iš kitos pusės – juos didinant. Nes iš valstybės biudžeto išėmus ir pridėjus po keliasdešimt eurų kiekvienam, nebebus iš ko gerinti viešųjų paslaugų kokybės. Tad žmonėms gali tekti išleisti ne po vieną šimtą primokant už geresnį ugdymą, gydymą, slaugymą ir pan.

Žmonės – ne kvaili

Mūsų žinutė paprasta ir aiški – Lietuvai yra būtini realūs progresiniai mokesčiai!

Šimtatūkstantines ar net milijonines pajamas gaunantys žmonės (nepriklausomai nuo sektoriaus, kuriame veikia) privalo mokėti bent tokio dydžio gyventojų pajamų mokestį (GPM), kokį moka vidutinės pajamas gaunantys darbuotojai. Ar gali savo valstybėje gerai jaustis žmonės žinodami, jog už savo vargas pajamas turi sumokėti 20 proc., o, pvz., 3,5 milijono eurų pajamų per metus gaunantis pilietis tesumoka vos 1-2 proc. GPM?

Ekonomisto Vaido Navicko skaičiavimais, jei 7 proc. didelės ir labai didelės pajamas gaunančių Lietuvos žmonių mokėtų nors tokių pajamų mokesčius kaip JAV, kasmet į biudžetą papildomai surinktume apie milijardą eurų (2017 m. duomenimis)! Todėl šiame kontekste labai sveikintina iniciatyva iš Prezidentūros apmokestinti didelės pajamas gaunančius gyventojus. Tai pirmasis svarus žingsnis link gerovės valstybės. Tiesa, pernai, svarstant mokesčių reformą, buvo gana toli pasistūmėta su panašia iniciatyva, tačiau paskutinę minutę Seime pritrūko politinės valios.

Ar nepritrūks jos dabar? Sunku tuo tikėti, nes stambaus verslo pasaulis jau investuoja į lobizmą ir skleidžia žinią, jog apmokestinus aukštas pajamas gaunančiuosius, nukentės, spėkit kas? Ogi jūs patys, t.y. visi eiliniai žmonės. Užuoat susimokėjus mokesčius, verslininkai geriau skirs milijonus lobistams bei smegenų plovimui.

Bet žmonės nėra kvaili. Štai 2018 m. atliktoje apklausoje, kuri vyko 21 Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijai (EBPO) priklausančioje šalyje, paaiškėjo, jog 67 proc. lietuvių nori, kad valstybė labiau apmokestintų turtinguosius tam, kad padėtų vargšams. Dar iškalbingesnis rezultatas – 80 proc. lietuvių mano, kad valdžia neatspindi jų ir į juos panašių žmonių pažiūrų formuodama socialinę politiką.

Investuotojams svarbu kvalifikuota darbo jėga

Suprantama, kad dešimtmečius Lietuvos žmonėms laisvosios rinkos šventumą ir

neliečiamumą skelbusį stambaus kapitalo išlaikomą institutą Prezidento „gerovės valstybės“ leitmotyvas labai erzina. Dar labiau erzina priemonės, kuriomis ketinama to siekti – didinant biudžeto persikirstymą ir mažinant pajamų nelygybę. Susierzinimas labai suprantamas, juk iškyla grėsmė tiek metų puoselėtoms puikioms sąlygoms išvengti padorių mokesčių stambioms pajamoms.

Šiokių tokių nokautą jau gavo vienas sektorius, kuriam buvo užkelta kartelė mokėti didesnę bazinį atlyginimą. Kalbu apie tolimųjų pervežimų sektorį, kuriame visi darbuotojai yra komandiruojami, o verslo turėtojai ilgą laiką mėgavosi išskirtinėmis sąlygomis mokėti vairuotojams vos didesnę nei minimali mėnesio alga atlyginimą, kitą dalį išmokant neapmokestinamais dienpinigiais, taigi, praktiškai „vokelyje“. Gerai, kad Vyriausybė atsilaukė prieš darbdavių šantažą ir komandiruojamų darbuotojų bazinis atlyginimas kitais metais pakils 28 proc. Nors tai tik šio sektoriaus visų problemų ledkalnio viršūnė.

Stambiam kapitalui atstovaujantys asmenys ir institutai (deja, dažnai atrodo, kad ir Finansų ministerija) mus gąsdina, kad mokesčių didinimas kapitalui neva atbaidys investicijas.

Tačiau tyrimai ir apklausos rodo, jog investuotojai, ateinantys į Lietuvą, svarbiausiu pasirinkimo motyvu nurodo kvalifikuotą darbo jėgą.

Bet būtent kvalifikuotų specialistų mes ir netenkame kaip valstybė, nusprendusi tarnaujanti tik verslui. Tai ypač akivaizdu žinant, kad apie trečdalią Lietuvos žmonių įgūdžiai neatitinka darbo rinkos reikalavimų, 76 proc. mūsų suaugusių žmonių skaitmeniniai gebėjimai labai prasti, o mokymesi vis gyvenimą dalyvauja tik 6,6 proc. 24-64 m. šalies gyventojų.

Dar vienu baubu mus gąsdina – ekonomikos augimo lėtėjimu. Bet kai ekonomika auga sparčiau, didžioji dalis visuomenės kažkodėl nesijaučia geriau, nes patys savaime teigiami ekonominiai pokyčiai neturi didelės teigiamos įtakos socialinei gerovei bei materialinio nepritekliaus mažinimui. Juk Lietuvos verslininkai pagal šykštumą ES yra devinti nuo galo, laukti, kol jie atsikratys šitos ydos, gali tekti ilgai. Todėl ir reikalingas valstybės įsikišimas su socialiai atsakingais mokesčiais, kad pagaliau nustotume keikti savo šalį ir bėgti iš jos kaip iš skęstančio laivo, o įvairias nelaimes tiek individualias, tiek masines (kaip dabar Alytuje), valstybė turėtų jėgų suvaldyti pati, be labdaros akcijų. Antraip, nacionalinio saugumo neužtikrins jokie amerikiečių tankai.

Inga Ruginienė yra Lietuvos profesinių sąjungų konfederacijos pirmininkė

